

study in legal science. The article cites works of scholars who have researched this issue at various stages.

The main goal of the article is to illuminate the issue of the absence of a clear and unambiguous understanding of the concept of «application of the law» in the scientific community. The authors argue the necessity of clarifying the methodological aspects of developing and formulating this concept.

The article analyzes the broad use of the term «application of the law» in legal practice, particularly in the context of the Criminal Procedure Code of Ukraine, as well as in court decisions, scientific-practical commentaries, and methodological recommendations. Special attention is given to the analysis of cases of applying legal norms, raising questions about the differences between the concepts of «application of the law» and «application of a legal norm».

Considering the use of the term «application of the law» in general explanatory dictionaries and specialized literature, the authors note its absence in legal terminological dictionaries and legal encyclopedias. Examples are provided from educational and scientific literature, where the concept of «application of the law» also has not received adequate representation.

The author concludes that in legal theory, the concept of «application of the law» as an independent subject of study does not yet exist. He emphasizes the urgent need for a scientific analysis of this concept as a component of the legal regulation process, which can help solve problems in legal practice and contribute to improving the legal regulation of social relations in Ukraine.

Key words: law, legal activity, operation of law, application of law, legal norm.

DOI: 10.33663/0869-2491-2024-35-849-858

УДК 349.6

Д. С. КОВТУН,
аспірант Інституту держави і права
імені В. М. Корецького НАН України*
ORCID: 0009-0007-5684-0761

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ, ЗАПОДІЯНОЇ ЛІСОВОМУ ФОНДУ УКРАЇНИ ВНАСЛІДОК ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ, ТА ВІДНОВЛЕННЯ ЛІСІВ ЯК ПРІОРИТЕТИ ДЕРЖАВНОЇ ЛІСОВОЇ ПОЛІТИКИ

У статті досліджується забезпечення відшкодування шкоди, заподіяної лісовому фонду України внаслідок збройної агресії російської федерації, та відновлення лісів як пріоритети державної лісової політики. Автор зазначає, що російська збройна агресія проти України завдала шкоди майже третині українських лісів. Пріоритетами державної лісової політики є забезпечення відшкодування шкоди, заподіяної лісовому фонду України внаслідок збройної агресії російської федерації, та відновлення лісів. Обчислення цієї шкоди потребує врахування концепції екосистемних послуг, що надаються лісами. Держава-агресорка зобов'язана повною мірою відшкодувати шкоду, заподіяну лісовому фонду України зокрема та українському довкіллю загалом.

Ключові слова: збройна агресія; відшкодування шкоди; шкода, заподіяна лісовому фонду України; відновлення лісів; державна лісова політика.

Kovtun Dmytro. Ensuring Compensation for Damage Caused to the Forest Fund of Ukraine in Connection with the Armed Aggression of the Russian Federation and Forest Restoration as Priorities of the State Forest Policy

The article examines the provision of compensation for the damage caused to the forest fund of Ukraine in connection with the armed aggression of the Russian Federation, and the restoration of forests as priorities of the state forest policy. The author notes that the armed aggression of the Russian Federation against Ukraine caused damage to almost a third of Ukrainian forests. The priorities of the state forest policy are ensuring compensation for the damage caused to the forest fund of Ukraine in connection with the armed aggression of the Russian Federation, and restoration of forests. Calculating this damage requires taking into account the concept of ecosystem services provided by forests. The aggressor state is obliged to fully compensate for the damage caused to the forest fund of Ukraine in particular and the Ukrainian environment in general.

Key words: armed aggression; compensation for damage; damage caused to the forest fund of Ukraine; forest restoration; state forest policy.

* **Kovtun Dmytro**, Postgraduate Student of Koretsky Institute of State and Law of the NAS of Ukraine

Постановка проблеми. З 2014 р. триває збройна агресія російської федерації проти України. Ще до повномасштабного вторгнення росією було заподіяно значної шкоди українському довкіллю. Після 24 лютого 2022 р. негативний вплив агресора на довкілля посилюється і сягнув безпрецедентно жакликих проявів. Збройна агресія російської федерації проти України щодня створює загрозливі умови для екологічної безпеки людей, заподіює значну шкоду лісам та іншим природним екосистемам, загрожує можливості провадження лісогосподарської діяльності в країні. Починаючи з 20 лютого 2014 р., бойові дії продовжуються на площі близько 2731 тис. гектарів. У лісах переміщується важка військова техніка, ведуться бойові дії, що призводить як до забруднення вибухонебезпечними предметами, так і до порушення наземних екосистем, ґрунтів, водних об'єктів і водогосподарських систем. Накопичення твердих побутових відходів, знищеної військової техніки матиме негативний вплив на навколишнє природне середовище у довгостроковій перспективі. На сьогодні визначити повний обсяг збитків, завданих лісовому господарству, неможливо через забруднення окремих ділянок лісів вибухонебезпечними предметами¹.

Лісу належить важлива роль у збереженні біорізноманіття. Він сам є складною екосистемою. Згідно зі ст. 1 Лісового кодексу України ліс – це тип природних комплексів (екосистема), у якому поєднуються переважно деревна та чагарникова рослинність з відповідними ґрунтами, трав'яною рослинністю, тваринним світом, мікроорганізмами та іншими природними компонентами, що взаємопов'язані у своєму розвитку, впливають один на одного і на навколишнє природне середовище в цілому².

Ліси України за своїм призначенням і розташуванням виконують переважно водоохоронні, захисні, санітарно-гігієнічні, оздоровчі та інші функції та забезпечують потреби суспільства в лісових ресурсах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі правові аспекти державної лісової політики були об'єктом досліджень провідних представників вітчизняної науки екологічного права: В. І. Андрейцева, Г. І. Балюк, А. П. Гетьмана, М. М. Заверюхи, О. С. Заржицького, В. В. Костицького, М. В. Краснової, Ю. А. Краснової, Н. Р. Малишевої та ін.

Метою статті є дослідження забезпечення відшкодування шкоди, заподіяної лісовому фонду України внаслідок збройної агресії російської федерації, та відновлення лісів як пріоритетів державної лісової політики.

Виклад основного матеріалу. Захист екосистем суші (а ліси є різновидом таких екосистем) є 15-ю з 17-ти Цілей сталого розвитку (далі – ЦСР), що були визначені підсумковим документом Саміту ООН зі сталого розвитку «Перетворення нашого світу: порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року»³. Досягнення Україною ЦСР є однією з основних засад державної екологічної політики⁴.

Екологічну політику держави можемо визначити як систему заходів, здійснюваних державою у сфері використання природних ресурсів, охорони

довкілля та забезпечення екологічної безпеки. Метою екологічної політики держави є забезпечення екологічної безпеки. Відповідно до ст. 16 Конституції України забезпечення екологічної безпеки і підтримання екологічної рівноваги на території України, подолання наслідків Чорнобильської катастрофи – катастрофи планетарного масштабу, збереження генофонду Українського народу є обов'язком держави⁵. Право на безпечне для життя та здоров'я людини довкілля є конституційним правом. Згідно зі ст. 50 Конституції України кожен має право на безпечне для життя і здоров'я довкілля та на відшкодування завданої порушенням цього права шкоди⁶.

Мету та цілі державної екологічної політики визначає базовий екологічний Закон України – «Про охорону навколишнього природного середовища» від 25 червня 1991 р. (далі – Закон). Преамбула Закону зазначає, що охорона навколишнього природного середовища, раціональне використання природних ресурсів, забезпечення екологічної безпеки життєдіяльності людини – невід'ємна умова сталого економічного та соціального розвитку України. З цією метою Україна здійснює на своїй території екологічну політику, спрямовану на збереження безпечного для існування живої і неживої природи навколишнього середовища, захисту життя і здоров'я населення від негативного впливу, зумовленого забрудненням навколишнього природного середовища, досягнення гармонійної взаємодії суспільства і природи, охорону, раціональне використання і відтворення природних ресурсів⁷.

Наразі стратегічним документом, що визначає основні засади екологічної політики держави, є Основні засади (стратегія) державної екологічної політики України на період до 2030 р. (далі – Екостратегія–2030)⁸. У документі, зокрема, наголошується, що протягом тривалого часу економічний розвиток держави супроводжувався незбалансованою експлуатацією природних ресурсів, низькою пріоритетністю питань захисту довкілля, що унеможливило досягнення збалансованого (сталого) розвитку⁹. Зрозуміло, що збройна агресія російської федерації проти України лише погіршила ситуацію.

Метою державної екологічної політики визначено досягнення належного стану довкілля шляхом запровадження екосистемного підходу до всіх напрямів соціально-економічного розвитку України з метою забезпечення конституційного права кожного громадянина України на чисте та безпечне довкілля, впровадження збалансованого природокористування і збереження та відновлення природних екосистем¹⁰.

У Екостратегії–2030 зазначається, що лісистість становить 15,9 % території України. Ліси на території держави розміщені нерівномірно, від 3,7 % у Запорізькій до 51,4 % у Закарпатській областях. Оптимальним, за європейськими рекомендаціями, є показник лісистості 20 %, для досягнення якого необхідно створити більше двох мільйонів гектарів нових лісів. Водночас створення нових лісів не повинне здійснюватися шляхом заліснення унікальних степових ділянок.

Основними причинами виникнення проблем у лісовій сфері є недосконалість системи управління та розвитку лісового господарства, відсутність правових та економічних механізмів, стимулювання запровадження природозберігаючих технологій, недосконалість податкової бази, а також нечіткість визначення правового статусу щодо управління землями під полезахисними лісовими смугами¹¹. Після повномасштабного вторгнення російської федерації на територію України зазначені вище проблеми у лісовій сфері, на жаль, зберігаються, але до них додалися нові. За даними Міндовкілля, війна завдала шкоди майже третині українських лісів. Насамперед це пожежі, вибухи боєприпасів, перманентне шумове забруднення, будівництво фортифікаційних споруд у лісах і заготівля деревини для цих потреб, а також забруднення лісових ґрунтів і водою паливно-мастильними матеріалами та іншими токсичними речовинами зі знищеної техніки, розірваних та нерозірваних боєприпасів. Унаслідок цього значна шкода заподіюється лісовому біорізноманіттю, зокрема, руйнуються природні оселища та гине значна кількість представників флори і фауни на значній території, втрачаються традиційні місця розмноження і міграційних шляхів багатьох видів фауни. Через зазначені вище негативні явища громадяни України втрачають екосистемні послуги, що надаються лісами, або недоотримують їх.

Отже, лісова політика є важливою складовою державної екологічної політики і являє собою комплекс заходів, спрямованих на забезпечення охорони, відтворення й ефективного, збалансованого використання всіх ресурсів, корисних властивостей та інших цінностей лісів, необхідних цивілізації сьогодні та в майбутньому. Необхідною умовою її успішної реалізації є наявність системи управління лісами і лісовим сектором економіки на міжнародному і національному рівнях.

Державна лісова політика України спрямована на раціональне використання, збереження та відновлення лісових ресурсів. Основна мета лісової політики полягає у підтриманні сталого лісоуправління, суміщенні методів лісокористування з екологічними вимогами, збільшенні площі земель, вкритих лісовою рослинністю, шляхом лісорозведення на еродованих, низькопродуктивних землях; інтенсифікації лісокористування, покращенні економічних умов, створенні мережі заповідних територій, впровадженні системи моніторингу природних ресурсів і довкілля; розробці методів зменшення радіоактивного забруднення лісів.

Лісова політика України має узгоджуватися з європейською лісовою політикою. Задля досягнення цілі Паризької угоди – не допустити підвищення глобальної температури більш ніж на 1,5 С до кінця сторіччя – та реалізації Цілей сталого розвитку, 11 грудня 2019 р. у Європарламенті був представлений Європейський зелений курс, який затверджує рух до кліматично нейтрального європейського континенту 2050 р.

У травні 2020 р. Європейська Комісія презентувала, можливо, найамбітніший природоохоронний документ в історії Європи – «Стратегію біорізноманіття ЄС до 2030 р.:

маніття ЄС до 2030 р.: Повернення природи у наше життя». Стратегія містить конкретні зобов'язання та дії, які мають бути виконані на території ЄС до 2030 р. Документ покликаний досягти глобальних цілей, поставлених Європейською зеленою угодою та Рамковою конвенцією ООН з охорони біорізноманіття, а в деяких питаннях – і перевершити їх. Країни ЄС прагнуть не лише зберегти на існуючому рівні біорізноманіття та сукупність екосистемних послуг, що надаються природними комплексами, а й стати протягом найближчого десятиліття світовим лідером зі збереження та відновлення природи, подаючи приклад іншим країнам¹². Стратегія передбачає збільшення кількості лісів і поліпшення їх стану та стійкості У документі зазначено, що ліси мають величезне значення для біорізноманіття, регулювання клімату та водних ресурсів, забезпечення провізією, медикаментами та матеріалами, депонування та утримання вуглецю, стабілізації ґрунтів та очищення повітря та води. Вони також є природним місцем для рекреації та вивчення природи. Лісівники відіграють ключову роль у забезпеченні сталого управління лісами та відновлення і підтримання біорізноманіття в лісах. Окрім суворої охорони всіх первинних і старовікових лісів, що залишилися в ЄС, ЄС повинен збільшити кількість, якість і стійкість своїх лісів, зокрема, до пожеж, посухи, шкідників, захворювань та інших загроз, які можуть посилитися зі зміною клімату, всі ліси повинні бути збережені в належному стані. Стійкі ліси зможуть підтримувати стійкість економіки. Вони також відіграють важливу роль у забезпеченні матеріалами, продуктами та послугами, які є ключовими для кругової біоекономіки¹³.

Для реалізації зазначених вище завдань Європейська Комісія 16 липня 2021 р. прийняла Нову лісову стратегію ЄС до 2030 р., флагманську ініціативу Європейського зеленого курсу, яка ґрунтується на Стратегії ЄС щодо біорізноманіття до 2030 р.¹⁴ Стратегія сприяє скороченню викидів парникових газів щонайменше на 55 % до 2030 р. та мінімізації зміни клімату в країнах ЄС до 2050 р.

Лісова стратегія закликає також держави-члени розробити системи виплат та відшкодування за екосистемні послуги для власників і менеджерів лісів і пришвидшити впровадження практики вуглецевого землеробства за допомогою цього та інших державних інструментів¹⁵.

До 2030 р. ЄС має намір додатково висадити 3 млрд дерев. Про це йдеться у Новій лісовій стратегії ЄС до 2030 р.¹⁶ Для виконання цього завдання Європейська Комісія розробила дорожню карту дій, яка має на меті детально регламентувати таку висадку. Україна також намагається дотримуватись такого тренду: у рамках програми Президента «Зелена країна» передбачається за три роки висадити 1 мільярд нових дерев, а за 10 років – збільшити площу лісів на 1 мільйон гектарів¹⁷.

Засади державної лісової політики визначено Державною стратегією управління лісами до 2035 р. (далі – Стратегія), схваленою розпорядженням

Кабінету Міністрів України від 29 грудня 2021 р. № 1777-р, метою розроблення якої є забезпечення ефективного управління лісами на основі забезпечення сталого ведення лісового господарства, збереження біорізноманіття в лісах, адаптованого до кліматичних змін лісового господарства, популяризація професії лісівника у суспільстві, забезпечення фінансової стабільності лісової галузі та створення сприятливих умов для активізації розвитку деревообробної та суміжних галузей економіки¹⁸.

Стратегія розроблена з урахуванням потреби в проведенні єдиної державної політики у сфері лісових відносин, змін, які відбулися у лісовому господарстві за останні роки, та міжнародних зобов'язань України. Документ спрямований на визначення стратегічних цілей і показників для розв'язання екологічних, економічних і соціальних проблем лісового господарства та створення умов для його сталого розвитку з урахуванням географічних та інших особливостей¹⁹.

Заподіяння шкоди і збитків лісовому господарству внаслідок збройної агресії російської федерації проти України додано до переліку основних проблем у сфері лісового господарства згідно з Розпорядженням Кабінету Міністрів України № 840-р від 22 вересня 2023 р.

Серед очікуваних результатів реалізації Стратегії названо відновлення ведення лісового господарства в лісах, забруднених вибухонебезпечними предметами, та відновлення лісів, пошкоджених внаслідок збройної агресії російської федерації проти України²⁰.

Під час засідань COP26 у Глазго 110 країн, на частку яких припадає 85 % лісів планети, серед яких і Україна, підписали Декларацію COP26. Вони взяли на себе зобов'язання до 2030 р. зупинити процес втрати лісового покриву та розпочати його відновлення. Україна у контексті Декларації про користування лісами та землею, яку ініціювала Велика Британія, заявляє про готовність збільшувати площу лісів. Сьогодні лісовий фонд України налічує понад 10 мільйонів гектарів – це 15,9 % території держави.

Створення охоронних зон у межах найважливіших для запобігання деградації біорізноманіття територій є одним з найбільш ефективних механізмів збереження біорізноманіття. 12 травня 2023 р. Кабінет Міністрів України затвердив Порядок створення охоронних зон для збереження біорізноманіття у лісах та Порядок створення охоронних зон для збереження об'єктів Червоної книги України²¹.

27 липня 2023 р. Європейська Комісія опублікувала два нових керівні принципи, спрямовані на сталу лісову практику: керівні принципи «Ближче до природи» та керівні принципи щодо схем оплати лісових екосистемних послуг. Ці два керівні принципи є ключовими досягненнями Лісової стратегії ЄС²².

Виконуючи Угоду про асоціацію, Україна поступово впроваджує реформу у лісовій галузі. Адже українські ліси є надзвичайно цінними в масштабах всієї Європи з точки зору збереження біорізноманіття та пралісів. І в

умовах зміни клімату вони важливі для подальшої екологічної, економічної та соціальної стабільності континенту.

7 вересня 2022 р. Кабмін ухвалив постанову № 1003, яка передбачає адміністративну реформу лісової галузі²³. Замість 24 обласних управлінь Держлісагентства було утворено 9 регіональних офісів лісового та мисливського господарства. Водночас 158 нещодавно укрупнених лісогосподарських підприємств злились в єдине державне спеціалізоване лісогосподарське підприємство «Ліси України». Координацію між центральним офісом ДП «Ліси України» та окремими філіями (колишніми лісгоспами) мають здійснювати 9 регіональних офісів. В іншій вертикалі залишилось власне Держлісагентство та його обласні підрозділи – міжрегіональні управління лісового та мисливського господарства. Отже, формується модель з двома незалежними вертикалями управління лісами. Із функціональних перетворень: ДП «Ліси України» здійснює господарську діяльність; Регіональні управління Держлісагентства впроваджують державну політику і контролюють діяльність лісокористувачів; Держлісагентство координує взаємодію двох вертикалей управління – ДП «Ліси України» та регіональних управлінь Держлісагентства²⁴.

В умовах війни багато лісових ресурсів втрачається. Виростити ліс непросто, це потребує доволі значного часу, ресурсів і фінансових затрат. Доволі ефективним засобом охорони, збереження та примноження лісів вбачається охорона самосійних лісів. Так, 20 червня 2022 р. Верховна Рада прийняла Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо збереження лісів» (№ 2321-IX), який дає можливість легалізувати природньо залісені території. Це фактично дало зелене світло узаконенню самосійних лісів на землях сільськогосподарського призначення та на інших категоріях земель. Відповідно – це допоможе збільшити площу лісів. З прийняттям цього Закону Державне агентство лісового господарства України розпочало кампанію з виявлення та збереження самосійних лісів²⁵.

Висновки. Лісова політика є важливою складовою державної екологічної політики і являє собою комплекс заходів, спрямованих на забезпечення охорони, відтворення та ефективного, збалансованого використання всіх ресурсів, корисних властивостей та інших цінностей лісів, необхідних цивілізації сьогодні та в майбутньому.

Важливими пріоритетами державної лісової політики є забезпечення відшкодування шкоди, заподіяної лісовому фонду України внаслідок збройної агресії російської федерації, та відновлення лісів. Обчислення цієї шкоди потребує врахування концепції екосистемних послуг, що надаються лісами. Проте наразі відсутня економічна оцінка екосистемних послуг і механізми її врахування при прийнятті рішень. Лісові екосистеми виконують низку життєво важливих для людини функцій, цінність яких є часто неусвідомленою, оскільки ці функції не мають ринкової ціни. Для оцінки справжньої вартості лісу, до вартості самої деревини слід додати вартість послуг з регулювання

клімату, очищення повітря, асиміляції інших відходів, виробництва продуктів харчування, поповнення річкового стоку, послуг рекреації, стабілізації ґрунтів та ін.²⁶ Держава-агресорка зобов'язана повною мірою відшкодувати шкоду, заподіяну лісовому фонду України зокрема та українському довкіллю загалом.

1. Державна стратегія управління лісами до 2035 року. Схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 29 грудня 2021 року № 1777-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1777-2021-%D1%80#Text> (дата звернення: 23.01.2024). 2. Лісовий кодекс України в (в редакції Закону № 3404-IV від 08.02.2006). *Відомості Верховної Ради України*. 2006. № 21. Ст. 170. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3852-12#Text> (дата звернення: 23.01.2024). 3. Як ООН підтримує Цілі Сталого Розвитку в Україні. URL: <https://ukraine.un.org/uk/sdgs> (дата звернення: 23.01.2024). 4. Основні засади (стратегія) державної екологічної політики України на період до 2030 року. Затверджено Законом України від 28.02.2019 № 2697-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19#Text> (дата звернення: 23.01.2024). 5. Конституція України, прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 23.01.2024). 6. Там само. 7. Про охорону навколишнього природного середовища. Закон України від 25 червня 1991 року №1264-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text> (дата звернення: 23.01.2024). 8. Основні засади (стратегія) державної екологічної політики України на період до 2030 року. Затверджено Законом України від 28.02.2019 № 2697-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19#Text> (дата звернення: 23.01.2024). 9. Там само. 10. Там само. 11. Там само. 12. Стратегія біорізноманіття ЄС до 2030 року: Повернення природи у наше життя. Звернення Комісії до Європейського Парламенту, Ради, Європейського Економічно-Соціального Комітету та Комітету Регіонів / пер. з англ. О. Осипенко; ред. та адапт. А. Куземко та ін. Чернівці: Друк Арт, 2020. 36 с. URL: <https://uncg.org.ua/stratethiia-bioriznomanittia-ies-do-2030-roku-povernennia-pryrody-v-nashe-zhyttia/> (дата звернення: 23.01.2024). 13. Там само. 14. Нова лісова стратегія ЄС: про що потрібно знати? URL: <https://forest.gov.ua/news/nova-lisova-strategiya-yes-pro-shcho-potribno-znati> (дата звернення: 23.01.2024). 15. Ігнатенко О. Нова Лісова стратегія ЄС. URL: <https://www.dossier.org.ua/news/new-eu-forest-strategy/> (дата звернення: 23.01.2024). 16. New EU Forest Strategy for 2030 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52021DC0572&from=EN> (дата звернення: 23.01.2024). 17. Глава держави дав старт проекту «Зелена країна», спрямованому на захист природи та довкілля в Україні. URL: <https://www.president.gov.ua/news/glava-derzhavi-dav-start-proektu-zelena-krayina-spryamovanom-68865> (дата звернення: 23.01.2024). 18. Державна стратегія управління лісами до 2035 року. Схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 29 грудня 2021 року № 1777-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1777-2021-%D1%80#Text> (дата звернення: 23.01.2024). 19. Там само. 20. Там само. 21. Порядок створення охоронних зон для збереження біорізноманіття у лісах. Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 12 травня 2023 року № 499 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/499-2023-%D0%BF#Text> (дата звернення: 23.01.2024). 22. Нові керівні принципи ЄС щодо управління лісами та екосистемних послуг. URL: <https://greentransform.org.ua/novi-kerivni-pryntsyru-yes-shhodo-upravlinnya-lisamy-ta-ekosystemnyh-poslug/> (дата звернення: 23.01.2024). 23. Деякі питання реформування

управління лісової галузі. Постанова Кабінету Міністрів України від 7 вересня 2022 року №1003. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1003-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 23.01.2024). 24. Реформа лісової галузі: чи перейдуть українські ліси в приватні руки? <https://ecopolitic.com.ua/ua/news/reforma-lisovoi-galuzi-chi-perejdut-ukrainski-lisi-v-ruki-privatnih-kompanij/> (дата звернення: 23.01.2024). 25. У фокусі уваги – виявлення та збереження самосійних лісів. URL: <https://bulletin.com.ua/ukraine/u-fokusi-uvagy-vuyavlennya-ta-zberezhenya-samosijnyh-lisiv/> (дата звернення: 23.01.2024). 26. Норенко К., Тестов П., Василюк О. Лісові території – для дикої природи: нова політика лісового господарства (аналітичний документ). URL: http://lespravo.com.ua/art/458-Lisovi_teritorii_%E2%80%93_dlya_dikoi_prirodi_nova_politika_lisovogo_gospodarstva_analitchiniy/ (дата звернення: 23.01.2024).

References

1. State forest management strategy until 2035. Approved by the order of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated December 29, 2021 No. 1777. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1777-2021-%D1%80#Text> (date of application: 23.01.2024). 2. The Forest Code of Ukraine in (as amended by Law No. 3404-IV dated 08.02.2006). *Information of the Verkhovna Rada of Ukraine*. 2006. No. 21. Article 170. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3852-12#Text> (date of application: 23.01.2024). 3. How the UN supports the Sustainable Development Goals in Ukraine. URL: <https://ukraine.un.org/uk/sdgs> (accessed on January 23, 2024). 4. Basic principles (strategy) of the state environmental policy of Ukraine for the period up to 2030. Approved by the Law of Ukraine dated February 28, 2019 No. 2697-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19#Text> (date of application: 23.01.2024). 5. The Constitution of Ukraine, adopted at the fifth session of the Verkhovna Rada of Ukraine on June 28, 1996. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (date of application: 23.01.2024). 6. Ibid. 7. On environmental protection. Law of Ukraine dated June 25, 1991 No. 1264-XI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text> (date of application: 23.01.2024). 8. Basic principles (strategy) of the state environmental policy of Ukraine for the period up to 2030. Approved by the Law of Ukraine dated February 28, 2019 No. 2697-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19#Text> (date of application: 23.01.2024). 9. Ibid. 10. Ibid. 11. Ibid. 12. EU Biodiversity Strategy to 2030: Bringing nature back into our lives. Address of the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions / trans. from English O. Osypenko; ed. and adapt. A. Kuzemko and others. Chernivtsi: Druk Art, 2020. 36 p. URL: <https://uncg.org.ua/stratethiia-bioriznomanittia-ies-do-2030-roku-povernennia-pryrody-v-nashe-zhyttia/> (date of application: 23.01.2024). 13. Ibid. 14. The new EU forest strategy: what you need to know? URL: <https://forest.gov.ua/news/nova-lisova-strategiya-yes-pro-shcho-potribno-znati> (date of application: 23.01.2024). 15. Ignatenko O. New Forest Strategy of the EU. URL: <https://www.dossier.org.ua/news/new-eu-forest-strategy/> (date of application: 23.01.2024). 16. New EU Forest Strategy for 2030 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52021DC0572&from=EN> (accessed on January 23, 2024). 17. The head of state launched the «Green Country» project aimed at protecting nature and the environment in Ukraine. URL: <https://www.president.gov.ua/news/glava-derzhavi-dav-start-proektu-zelena-krayina-spryamovanom-68865> (date of application: 23.01.2024). 18. State forest management strategy until 2035. Approved by the order of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated December 29, 2021 No. 1777. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1777-2021-%D1%80#Text> (date of application:

23.01.2024). **19.** Ibid. **20.** Ibid. **21.** The procedure for creating protective zones to preserve biodiversity in forests. Approved by the resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated May 12, 2023 No. 499 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/499-2023-%D0%BF#Text> (date of application: 23.01.2024). **22.** New EU guidelines on forest management and ecosystem services. URL: <https://greentransform.org.ua/novi-kerivni-pryntsypy-yes-shhodo-upravlinnya-lisamy-ta-ekosystemnyh-poslug/> (date of application: 23.01.2024). **23.** Some issues of forest management reform. Resolution No. 1003 of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated September 7, 2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1003-2022-%D0%BF#Text> (date of application: 23.01.2024). **24.** Reform of the forest industry: will Ukrainian forests pass into private hands? <https://ecopolitic.com.ua/ua/news/reforma-lisovoi-galuzi-chi-perejdu-ukrainski-lisi-v-ruki-privatnih-kompanij/> (date of application: 23.01.2024). **25.** The focus of attention is on identifying and preserving self-seeded forests. URL: <https://bulletin.com.ua/ukraine/u-fokusi-uvagy-vyavlenyata-zberezhennya-samosijnih-lisiv/> (date of application: 23.01.2024). **26.** Norenko K., Testov P., Vasylyuk O. Forest territories – for wildlife: new forestry policy (analytical document). URL: http://lespravo.com.ua/art/458-Lisovi-teritorii-%E2%80%933_dlya_dikoi_prirodi_nova_politika_lisovogo_gospodarstva_analitichnij/ (date of application: 23.01.2024).

Kovtun Dmytro. Ensuring Compensation for Damage Caused to the Forest Fund of Ukraine in Connection with the Armed Aggression of the Russian Federation and Forest Restoration as Priorities of the State Forest Policy

The article examines the issues of compensation for damage caused to the forest fund of Ukraine in connection with the armed aggression of the Russian Federation and forest restoration as priorities of the State forest policy. The author notes that the armed aggression of the Russian Federation against Ukraine has caused damage to almost a third of Ukrainian forests. First of all, it is fires, explosions of ammunition, permanent noise pollution, construction of fortifications in forests and harvesting of wood for these purposes, as well as contamination of forest soils and water bodies with fuels and lubricants and other toxic substances from destroyed equipment, exploded and unexploded ammunition. As a result, forest biodiversity is severely damaged, including the destruction of natural habitats and the death of a significant number of flora and fauna over a wide area, as well as the loss of traditional breeding grounds and migration routes for many species of fauna. As a result of the above-mentioned negative phenomena, Ukrainian citizens are losing or underutilising the ecosystem services provided by forests.

Forestry policy is an important component of the state environmental policy and is a set of measures aimed at ensuring the protection, reproduction and efficient, balanced use of all resources, useful properties and other values of forests necessary for civilisation today and in the future.

Important priorities of the state forestry policy are to ensure compensation for the damage caused to the forest fund of Ukraine in connection with the armed aggression of the Russian Federation and forest restoration. Calculating this damage requires taking into account the concept of ecosystem services provided by forests. The aggressor State is obliged to fully compensate for the damage caused to the forest fund of Ukraine in particular and to the Ukrainian environment in general.

Key words: armed aggression; compensation for damage; damage caused to the forest fund of Ukraine; forest restoration; state forest policy.

DOI: 10.33663/0869-2491-2024-35-859-868

УДК 340.12

А. М. МЕЛЬНИК,
аспірантка Інституту держави і права
імені В. М. Корецького НАН України*
ORCID: 0000-0003-3987-1877

**СУДОВА ПРАКТИКА І СУДОВИЙ ПРЕЦЕДЕНТ
ЯК ЧИННИКИ ПРАВОТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

У статті проаналізовано на законодавчому рівні та в теоретичному аспекті правову природу понять «правотворчість», «судова правотворчість». Досліджено роль судової практики та судового прецеденту у процесі правотворчої діяльності.

Ключові слова: правотворчість, судова правотворчість, судова практика, судовий прецедент, норма права.

Melnyk Alina. Judicial practice and judicial precedent as factors of lawmaking activities

The article analyzes the legal nature of the concepts of «lawmaking» and «judicial lawmaking» at both the legislative and theoretical levels. The role of judicial practice and judicial precedent in the lawmaking process is examined.

Key words: lawmaking, judicial lawmaking, judicial practice, judicial precedent, rule of law.

Актуальність проблеми. Серед змін, що відбуваються у сфері права у зв'язку з глобалізацією, триває трансформація політичної та правової реальності – людина виступає автентичним інтерпретатором нового політико-владного і правового характеру світобуття на основі новітнього ідеологічного сприйняття і глибинного соціокультурного досвіду державотворення¹.

На сучасному етапі розвитку правової системи України науковці та практики все більше погоджуються з існуванням у судовій системі України судового прецеденту, створеного у процесі судової правотворчості. Питання здійснення судами правотворчої діяльності стає все більш актуальним, оскільки стрімко розвиваються новітні технології, які відповідно породжують нові правовідносини, неврегульовані на законодавчому рівні.

Стан опрацювання проблеми. Правова природа правотворчості та судової правотворчості неодноразово досліджувалась як українськими, так і зарубіжними вченими, прикладом цього є монографії, дисертації, статті таких вчених, як І. Биля-Сабадаш, І. Варнер, М. Горбань, Н. Гураленко, М. Козюбра,

* **Melnyk Alina**, Postgraduate Student of Koretsky Institute of State and Law of the NAS of Ukraine